

Vámos Eszter

Amikor a tánc politikává vált Tánctanárok, rendeletek és nemzeti erkölcs (1919–1925)

Bevezető

A 19. század végének Magyarországon a tánctanári hivatás sajátos pozíciót foglalt el a polgári társadalom kulturális és erkölcsi rendjében. A táncmester ekkor nem csupán technikai tudás birtokosaként jelent meg, hanem a viselkedéskultúra, a testhasználat és a társas érintkezés normáinak közvetítőjeként is. A tánciskolák világa a polgári modernitás egyik reprezentációs tere volt: a helyes tartás, az illedelmes mozdulat és az „európai műveltség” látható formája. E státus azonban az első világháborút követő években megingott. A háború és az azt követő forradalmak erkölcsi és társadalmi válságot idéztek elő, amely a testkultúra, a szórakozás és az erkölcs kérdését is új megvilágításba helyezte. A tánctanár mint a polgári erkölcs egyik őrzője hirtelen gyanús szereplővé vált egy olyan korban, amikor a politika újra akarta definiálni, mit tekint „erkölcsös” testhasználatnak és nemzeti kultúrának.

A Tanácsköztársaság bukása után kibontakozó keresztény-nemzeti politikai rendszer a táncot – mint a test és az erkölcsi rend találkozási pontját – a nemzeti identitás szolgálatába kívánta állítani. Az új hatalom kulturális szólamai, amelyek a „nemzeti erkölcs” és az „idegen befolyás” elleni küzdelem jegyében születtek, a táncról folytatott diskurzusokat is áthatották. A modern, főként amerikai eredetű táncok elítélése, a magyar táncformák előtérbe helyezése, valamint a tánctanári képesítések politikai és morális alapú felülvizsgálata mind annak a törekvésnek voltak részei, hogy a testkultúra területén is érvényesüljön az új, keresztény-nemzeti rend.

Jelen tanulmány az 1919 vége és 1925 májusa közötti időszak eseményeit vizsgálja: azt a folyamatot, amelyben a tánctanári hivatás a kulturális politika és az erkölcsrendészet metszéspontjába került. A források alapján rekonstruálható, miként alakult át a tánctanítás intézményes rendszere, hogyan próbálták a hatóságok és a szakmai szervezetek egyaránt szabályozni, mit jelent „erkölcsös” táncot tanítani, s miként vált a táncmester a nemzeti identitás egyik közvetítőjévé a két világháború közötti Magyarországon.

A hivatás szabályozása. A tánctanítás intézményes keretei 1891-től az első világháborúig

A Magyarországi Tánctanítók Egyesületének (M.O.T.E.) 1891-es megalakulása mérföldkőnek tekinthető a tánctanítás hivatásos kereteinek kialakulásában. Az egyesület célja a szakmai érdekek képviselete, az egységes vizsgarendszer megteremtése és a tánctanári képesítés tekintélyének megőrzése volt.¹ A Belügyminisztérium 1897-ben életbe lépő rendelete

¹ Kaposi, 1987. 49.; Simon, 1988. 93–94.

rögzítette, hogy nyilvános tánctanítást csak az folytathat, aki rendőrhatósági engedéllyel, igazolt szakmai vizsgával és kifogástalan életvitellel rendelkezik.² A jogalkotók célja ezzel az volt, hogy a mindenki számára hozzáférhető tánciskolák erkölcsi szempontból is megfelelően működjenek. Ez a szándék azonban nem valósult meg maradéktalanul, amit az is jelez, hogy 1906-ban új rendeletet kellett kiadni a nyilvános tánctanítás szabályozására.³ A korábbi szabályozás ugyanis több ponton kijátszható volt. Egyrészt nem korlátozta sem területhez, sem időtartamhoz a rendőri engedélyt, így aki egyszer megszerezte azt, az az ország bármely pontján érvényesíthette, még akkor is, ha időközben már nem felelt meg a követelményeknek. Másrészt az 1896-os rendelet az engedély kiadását vagy hivatalos oklevélhez, vagy a M.O.T.E. által kiadott bizonylathoz kötötte. Külföldi oklevelet azonban akár vizsga nélkül is lehetett szerezni, például Párizsban, vásárlás útján. Az 1906-os rendelet már nemcsak a M.O.T.E. által kiállított igazolást fogadta el, hanem bármely olyan táncmesterei egyesületét is, amely rendelkezett belügyminiszteri jóváhagyással és tánctanítói tanfolyamot működtetett. 1913-ig összesen öt tánctanítói egyesület alakult, amelyek mind saját okleveleket bocsátottak ki. Ennek következtében a tánctanítók száma az első világháború idejére jelentősen megnövekedett, az oktatás színvonala viszont érezhetően visszaesett.⁴

Politikai átrendeződés és szakmai rivalizálás

A M.O.T.E. a Tanácsköztársaság kikiáltását követően, 1919. március 21-én feloszlott, helyét április 6-án a Magyarországi Tánctanítók Szakszervezete vette át.⁵ A korabeli sajtó tanúsága szerint sem a világháború, sem az azt követő politikai bizonytalanság nem akasztotta meg a tánciskolák működését. A háború éveiben a modern táncok közül a tangó és a boston mellett már az új divatnak számító one step és foxtrot is megjelent az oktatásban. A háborút követően a táncok népszerűsége tovább nőtt: a tánctanárok szinte kivétel nélkül ezekkel hirdették kurzusaikat.⁶ 1919-ben a sajtó arról is beszámolt, hogy a tánciskolák száma rohamosan gyarapodik. Bár ez lehetőséget teremtett arra, hogy a tánc a társadalom szélesebb rétegeihez is eljusson, felmerült a veszély, hogy az illetlen háttérbe szorul ezekben az iskolákban.⁷

Noha a korszakban úgy tűnt, a tánciskolák soha nem voltak ennyire jövedelmezők – az újabb és újabb táncdivatoknak köszönhetően a tanfolyamok zsúfolásig megteltek –, a táncoktatás történetének ez a szakasza mégis feszült időszaknak bizonyult. Két táncegyesület, a Táncmesterek Országos Egyesülete és a Magyarországi Tánctanítók Egyesülete éles nyilatkozatokban támadta egymást a sajtóban.⁸ A két testület viszonya már a háború előtt sem volt felhőtlen: időnként együttműködtek, máskor viszont hevesen rivalizáltak.⁹ Az új politikai viszonyok és az erősödő központosító törekvések valószínűleg tovább szították az ellentéteket a két egyesület vezetői, Saphir Imre és Róka Pál között. Saphir szerint ellenfelei ellenszenvé akkor csúcspontot ért el, amikor a Tanácsköztársaság idején Rókaék megalapították a Szocialista Tánctanítók Országos Szövetségét, amelyhez ő nem csatlakozott. Ennek következményeként –

² Rendeletek Tára, 1897. 393–395.

³ Rendeletek Tára, 1906. 615–619.

⁴ Simon, 1988. 93–94.; Bolvári-Takács, 2014. 42–43.

⁵ Kaposi, 1987. 60.

⁶ A teljesség igénye nélkül néhány példa: Névtelen, 1917., Névtelen, 1918a, Névtelen, 1918b, Névtelen, 1919a, Névtelen, 1919b, Névtelen, 1919c, Névtelen, 1919d

⁷ Jób, 1919.; Névtelen, 1919e; b.l. 1919.

⁸ Névtelen, 1919f

⁹ Bolvári-Takács, 2014. 87.

állítására szerint – feljelentették és bezárták tánciskoláját. Róka ezzel szemben azt sérelmezte, hogy a Táncmesterek Egyesülete úgy jelenítette meg magát a sajtóban, mintha a táncoktatók egyetlen hivatalos szervezete lenne, holott az ő egyesületük már huszonöt éve működött.¹⁰ A vita végül odáig fajult, hogy Saphir nyilvánosan kommunistáknak nevezte Róka Pált, Róka Gyulát és Eibenschütz Bélát, mire tizenegyen közülük sajtó útján elkövetett rágalmazás miatt feljelentést tettek ellene.¹¹

A konfliktus a kontrollért folytatott dominanciaharcként is értelmezhető: a tét az volt, melyik szervezet kezében összpontosuljon a tánctanárképzés irányítása. A vita azonban hamar túlnőtt az egyesületi kereteken, és a minisztériumi szintek figyelmét is felkeltette. A Színház és Divat című lap 1920 elején arról tudósított, hogy „a támadások ismét heves méreteket öltöttek, olyannyira, hogy a két egyesület kölcsönösen feljelentette egymást a belügyminisztériumban. A harcnak a belügyminisztérium vetett véget, amennyiben szerdán 78,880/919. számú rendeletével B. M. Székesfővárosi polgármester útján 1107/920. XI. számú aktával értesítette a két táncgyesület elnökeit, hogy egyelőre mindkét egyesület működését betiltja, azoknak sem vizsgát tartani, sem oklevelet kiállítani további intézkedésig nem szabad.”¹²

Róka Pál néhány évvel később úgy emlékezett, hogy 1919 novemberében a Táncitanítók Egyesülete beadványt nyújtott be a belügyminiszterhez, felhívva figyelmét a táncmesterei oklevelek körüli visszásságokra. Ennek eredményeként – állítása szerint – a vizsgáztatási jogot valamennyi egyesülettől megvonták, és azt Budapest Székesfőváros Tanácsára ruházták.¹³ Egy másik korabeli beszámoló viszont arról tudósított, hogy éppen Saphir kezdeményezte a vizsgáztatás és az oklevélkiadás állami kézbe vételét, sőt, egy állami táncitanítói képezde létrehozását is indítványozta, ahová szigorú válogatás után kerülhettek volna be a hallgatók. A bizottságban – elképzelése szerint – a belügy- és a közoktatásügyi minisztérium egy-egy delegáltja is helyet kapott volna. Saphir úgy vélte, a feljelentés oka végül az lett, hogy amikor ellenfelei tudomást szereztek Horthy Miklóshoz benyújtott kérvényéről, melyben felajánlotta, hogy tanártársaival együtt díjtalanul kiképezik, levizsgáztatják és oklevéllel látják el a háború miatt megélhetésüket veszített tiszteket, özvegyeket és árvákat, az már túl nagy presztízszt jelentett volna számára a szakmai közeletben.¹⁴

A két fél végül váratlanul megegyezett és kibékült egymással. 1920 szeptemberében a tánctanárok egyesületei kimondták feloszlásukat, és Róka Pál ideiglenes elnökletével elhatározták a Magyar Táncitanítók Országos Szövetsége (M.T.O.SZ.) megalakítását.¹⁵ A Saphir Imre ellen indított rágalmazási perre 1920 októberében került volna sor, ám a táncmesterek a tárgyalás előtt visszavonták panaszukat, így a bíróság az eljárást megszüntette.¹⁶ Csak találgatni lehet, mi készítette a feleket a megbékélésre. Saphir így nyilatkozott az eseményekről: „Két egyesületük volt a tánctanároknak: a Táncitanítók Országos Egyesülete és a Magyarországi Táncitanítók Egyesülete. Régi keletű torzszalkodás volt közöttük, mely azonban már három hónappal ezelőtt véget ért. Baráti jobbot nyújtottunk egymásnak; feloszlattuk mind a két egyesületet és megalakítottuk a Magyar Táncitanítók Országos Szövetségét. Elnökök lettek Róka Pál és Kovács Tivadar, én a szövetség alelnöke vagyok. A panaszunkat elfelejtettük visszavonni, azért tüzték ki a tárgyalást. De ma már szent a béke...”¹⁷

¹⁰ Névtelen, 1919g; Névtelen, 1919f

¹¹ Névtelen, 1920a; Névtelen, 1920b

¹² sz. o., 1920.

¹³ Bolvári-Takács, 2014. 87–88.

¹⁴ sz. o., 1920.

¹⁵ Bolvári-Takács, 2014. 88.

¹⁶ Névtelen, 1920c

¹⁷ Névtelen, 1920d

A nemzeti erkölcs szolgálatában. A modern táncok elleni mozgalom

A megbékélés egyik oka lehetett, hogy 1920. június 4-én aláírták a trianoni békeszerződést, és ezzel egy időben a sajtóban egyre több hír látott napvilágot arról, hogy mozgalom indult a modern táncok ellen.¹⁸ Szeptemberben Miskolcon az államrendőrség elsőként tiltotta be a modern táncokat, ezt követően pedig sorra érkeztek a hasonló hírek más vidéki városokból is – többek között Debrecenből, Székesfehérvárról, Veszprémből és Kiskunfélegyházáról –, ahol szintén felléptek az „idegen táncok” ellen. Ezzel párhuzamosan a nyáron megalakult keresztény tánctanítók csoportja és az Ébredő Magyarok Egyesülete nemzeti táncprogramot hirdetett: tánciskoláikban kizárólag magyar táncokat kívántak tanítani, és ösztönözték a magyaros viselet viselését is.¹⁹

Saphir Imre természetesen rövid időn belül reagált a kezdeményezésre: „Én az új idegen táncok között az one-steppet és a ragtaim (sic!) címűt tartom legerkölcstelenebbnek, és csöpöpet sem csodálkozom rajta, hogy a vidéki hatóságok egymás után betiltják. Sajnos azonban, hogy a táncmesterek igen nehéz kényszerhelyzetben vannak, mert az ifjúság annyira el van rontva, hogy egyenesen követeli az erotikus modern táncokat. Véleményem szerint a hazafias érzésű magyar táncmestereknek mindent el kell követniük, hogy magyar tánciskolában csak magyar jellegű táncokat tanítsanak. Ebben az irányban a közeli napokban komoly lépések is történnek. Vasárnap szélesebb körű értekezletet tartunk, melyen megállapodunk a táncmesterek magyar nemzeti irányban való továbbképzéséről.”²⁰

Novemberben az M.T.O.SZ. ankétot szervezett, amelyen a résztvevők szintén elítélték a modern táncokat. Róka Pál a rendezvény után így nyilatkozott: „Nem akarjuk teljesen megszüntetni a modern táncokat, nehogy a külföld előtt a kulturálatlanság színében tűnjünk fel. (...) Véleményünk szerint elegendő, ha a modern táncokat a szövetség által meghatározott diszkrét formában fogjuk tanítani. Minden tánciskolatulajdonos köteles termében a szövetség által kidolgozott, a rendőrség által jóváhagyott rendszabályokat kifüggeszteni, és szigorúan felügyelni arra, hogy a tánc formája és a táncosok viselkedése kifogástalan legyen. Különösen megtiltjuk a modern táncoknál mindenféle ugrást, hajlást és az úgynevezett »belépést«. Reméljük, hogy rendszabályainkkal elérjük, hogy a budapesti tánciskolákban ezentúl csak tisztességesen táncoljanak.”²¹

A szövetség azt is elhatározta, hogy a Zrínyi-gárdával együttműködve propagandát indít annak érdekében, hogy minden bál és táncmulatság az úgynevezett séta-palotással kezdődjék. Ezt a magyar táncot a szövetség tagjai a bálakat megelőzően kétnapos, ingyenes kurzusokon tanították volna be a résztvevőknek. Emellett a tanításra kerülő táncok közé fokozottabban bevették volna a körmagyart, a csárdást és a magyar kettőst is. A további döntéshozatal azonban megakadályozta, hogy a rendőrség Andrejka Károly főtanácsos megbízásából – a kormány gyülekezési tilalmára hivatkozva – feloszlatta az ankétot.²²

A régi magyar táncok felelevenítése azonban nem aratott sikert a többnyire fiatal közönség körében, akik inkább a modern táncokat kedvelték.²³ A hatalom ezzel keveset törődött: ekkor kezdett kibontakozni az irredentizmus, és a trianoni béke után a kulturális megnyilvánulások –

¹⁸ Névtelen, 1920e, Névtelen, 1920f, Névtelen, 1920g

¹⁹ Névtelen, 1920h, Névtelen, 1920i, Névtelen, 1920j, Névtelen, 1920k, Névtelen, 1920l

²⁰ Névtelen, 1920i

²¹ Névtelen, 1920m

²² Névtelen, 1920n

²³ Névtelen, 1920o

köztük a tánc is – politikai szimbólummá váltak. A táncitanítás kérdése így fokozatosan politikai ügyé emelkedett.²⁴

Állami felügyelet és a tánctanárok revíziója

1921. január 17-én hivatalosan is megalakult a Magyar Táncitanítók Országos Szövetsége. A közgyűlésen a korábbi táncmester-egyesületek fuzionáltak, és a következő tisztikart választották meg: elnök Brada Ede, alelnökök Mazzantini Lajos, Róka Pál és Róka Gyula, titkár Pazár Károly, pénztáros Vogl Imre. A résztvevők egyetértettek abban, hogy túl sok szervezet működik, és tarthatatlan, hogy mindegyik önállóan adhasson ki diplomákat és képesítőleveleket. Ezért döntöttek az egységesülés mellett. A közgyűlés határozatot hozott arról is, hogy a belügyminiszterhez memorandumot intéznek a szövetség hivatalos engedélyezése érdekében, míg a kultuszminiszternél a táncakadémia felállítását fogják kezdeményezni.²⁵

Bár időközben újabb és újabb tánckreációk jelentek meg,²⁶ a Belügyminisztérium 1921 novemberéig nem hagyta jóvá a szövetség alapszabályát, ami megakadályozta, hogy hivatalos tánctanári okleveleket bocsáthasson ki.²⁷ A tánctanárképzést ezért a főváros vette át: Budapesten külön bizottság vizsgáztatta a tánctanárjelölteket. Az Újság című lap beszámolója szerint többen zsidó származásuk miatt buktak meg a vizsgán. A második vizsgabizottság elnöke Zilahy-Kiss Jenő tanügyi tanácsos volt, akit a lap ironikusan „elsőrendű táncszaktekinélyként” említett. A bizottság tagjai között három, korábban vizsgázott tornatanítónő és egy fővárosi táncmester kapott helyet. A vizsga gyakorlati és elméleti részből állt, s az illetmen is a vizsgaanyag részét képezte.²⁸ A szövetség képviselőjében Kovács Tivadar elégedetlenségét fejezte ki: „A mostani vizsgáztatás nem más, mint egyesek üzleti vállalkozása, akik hallatlan összegekért tanítják ki az erre alkalmatlan jelölteket. Így nincs meg az egységesség. Feltétlenül szükség lenne arra, hogy a szövetségünkben alakított táncakadémia legyen az egyetlen fórum, amely e pályára képesít. A mai vizsgaeredmény is a legsilányabb. Elméleti vizsgáról szó sincsen, különben maga a bizottság sincs tisztában vele. Az arra nem hivatott elemek pályánkra való tódulása az egykor oly jóhírű táncmesterek megélhetését is veszélyezteti. Haladéktalan intézkedést várunk ebben az ügyben.”²⁹

A Belügyminisztériumban ekkor állítólag már elhatározták, hogy revízió alá veszik a táncitanítói okleveleket, ám a felülvizsgálat egyre később, miközben sokan – nem mindig legális úton – szereztek oklevelet. Néhány vidéki rendőrkapitányság a tánciskolai engedélykérelmek ellenőrzésekor több hamisított fővárosi oklevelet is talált.³⁰ Ezzel párhuzamosan a modern táncok vidéki betiltása sem szűnt meg;³¹ 1922 márciusában például Pécsen is megtiltották a modern táncokat, a helyi tánctanárok tiltakozása ellenére.³²

1922 augusztusában Rakovszky Iván belügyminiszter rendeletet intézett a főkapitányhoz, amelyben felhívta a figyelmet a tánciskolák rohamos szaporodására és a mindinkább elterjedő érzéki táncok oktatására. A rendelet szerint a tánciskolákban – különösen a külföldről importált táncok révén – mesterségesen fokozták a városi közönség tánckedvét, s mivel a

²⁴ Zeidler, 2009. 192.

²⁵ Simon 1988. 93–94.; Névtelen, 1921a; Névtelen, 1921b; Névtelen, 1921c

²⁶ Névtelen, 1921d; Névtelen, 1921e

²⁷ Névtelen, 1921f

²⁸ Névtelen, 1921g

²⁹ Névtelen, 1921h

³⁰ Névtelen, 1923a

³¹ Névtelen, 1921i; Névtelen, 1921j; Névtelen, 1921i; Névtelen, 1922a

³² Vámos, 2021. 158.

nyilvános helyiségek száma nem volt elegendő, a tánc iránti szenvedélyt sokan ellenőrizetlen magániskolákban elégettették ki. Ezen intézmények közül több nem rendelkezett megfelelő képesítéssel, és sokszor lakóházakban vagy más, a célra alkalmatlan helyiségekben működött. A „nemzeti és erkölcsi hanyatlás megakadályozása érdekében” a belügyminiszter elrendelte, hogy a rendőrség állandó bizottságokkal ellenőrizze a tánciskolákat, és szükség esetén vonja meg működési engedélyüket.³³

A rendelet hatására a tánctanárok elhatározták, hogy felülvizsgálják a modern táncok oktatását, és eltávolítanak minden olyan figurát, amely erkölcsstelenség gyanúját keltheti. Emellett megállapodtak abban is, hogy egységesen határozzák meg a modern táncok tanítási módszereit, és a tanterveket bemutatják a hatóságoknak. Azok a táncmesterek, akik nem a hivatalosan elfogadott tanterv szerint tanítottak, hatósági eljárásra számíthattak.³⁴ 1922 szeptemberében az M.T.O.SZ. döntést hozott arról, hogy az országban egységesen, „erotikamentesen” oktatják a modern táncokat.³⁵ Ennek demonstrálására táncbemutatót rendeztek, amelyen a belügyminiszter és több polgármester is részt vett; a sajtó sikeresnek ítélte az eseményt.³⁶ A bemutató célja nem titkoltan az is volt, hogy a vidéki hatóságok engedélyezzék a tánctanárok kurzusait, hiszen ezek megtartása létfontosságú volt megélhetésük szempontjából.³⁷

Az év végén a belügyminisztérium újabb rendeletet adott ki, amely elrendelte valamennyi tánctanári oklevél felülvizsgálatát, mivel sok kétes hitelességű bizonyítvány forgott közkézben, különösen az 1918 novemberre és 1922 májusa között kiadottak. A rendelet értelmében nyilvános tánctanításra engedélyt csak kifogástalan előéletű, erkölcsös magyar állampolgárok kaphattak, akik szakmai alkalmasságukat a belügyminiszter által jóváhagyott alapszabályokkal működő táncmesteri egyesület képesítő oklevelével tudták igazolni. Az okleveleket a minisztériumba kellett felterjeszteni felülvizsgálat céljából; az eljárás idejére azok érvényesnek számítottak.³⁸ Az 1918 és 1922 közötti okleveleket azonban a községi hatóságoknak be kellett vonniuk. Azok, akik szabálytalanul jutottak képesítéshez, új vizsgát voltak kötelesek tenni, míg a hamis oklevelek tulajdonosai ellen jogi eljárás indult.³⁹

A revízió híre megdöbbenést váltott ki a táncmesterek körében, különösen azoknál, akik évek óta sikeresen működtették iskoláikat. Sokan nehezményezték, hogy a szövetség vezetősége nem képviseli kellőképpen érdekeiket, ezért rendkívüli közgyűlést hívtak össze. A felszólalók a vezetőség passzivitását bírálták, és követelték, hogy a szövetség lépjen fel tagjai védelmében. Különösen a tánctanárnők tiltakoztak, akiknek nagy része az 1918 utáni években kapta meg oklevelét. Az elnökség válaszul kijelentette, hogy azokért, akik törvényes úton szereztek képesítésüket, a szövetség síkra száll, ám a „huszonnégy óra alatt” megvásárolt diplomák tulajdonosait nem tudják megvédeni. Hangsúlyozták, hogy a revízió célja kizárólag a szakma megtisztítása.⁴⁰

Néhány hónappal később a belügyminiszter módosította a rendelkezést. Újabb közleményében engedélyezte, hogy a felülvizsgálat alatt álló táncmesterek ideiglenesen folytathassák tevékenységüket, amennyiben erre rendőrségi engedélyt kapnak. Ez az engedély 1923. augusztus 31-ig volt érvényes, és nem volt meghosszabbítható. A rendőrségnek az

³³ Névtelen, 1922b; Névtelen, 1922c; Névtelen, 1922d; Névtelen, 1922e; Névtelen, 1922f

³⁴ Névtelen, 1922g; Névtelen, 1922h

³⁵ Névtelen, 1922i

³⁶ Névtelen, 1922j; Névtelen, 1922k; Névtelen, 1922l; Névtelen, 1922m

³⁷ Névtelen, 1922n; Névtelen, 1922o

³⁸ Névtelen, 1922p; Névtelen, 1922q; Névtelen, 1922r

³⁹ Névtelen, 1923b; Névtelen, 1923c

⁴⁰ Névtelen, 1923c

engedélyezés előtt ki kellett már kérnie az M.T.O.SZ. véleményét is a kérelmező szakmai és erkölcsi alkalmasságáról.⁴¹

A felülvizsgálat lefolytatására külön bizottság alakult, amelyben a belügyminisztérium részéről Szöllősy Alfréd miniszteri titkár, a főváros részéről Sárossy Károly tanácsjegyző, a rendőrséget képviselve Illyés Kálmán kapitány, valamint a táncmesterek szövetségét képviselve Róka Gyula kapott helyet. A bizottság döntése értelmében mindazoknak, akik 1918 óta szereztek tánctanári oklevelet, újabb vizsgát kellett tenniük, kivéve azokat, akik a főváros által szervezett hivatalos vizsgákon nyertek képesítést. A vizsga nemcsak szakmai, hanem erkölcsi és politikai megbízhatósági szempontokra is kiterjedt; elnökül Zilahy-Kiss Jenőt neveztek ki. A bizottságban a belügyminisztérium, a fővárosi testnevelési tanács és a rendőrség is képviseltette magát, a vizsgákat pedig Brada Ede táncmester vezette. A jelölteknek időt adtak, hogy beszerezzék a szükséges igazolásokat, így a vizsgákat csak október végén tartották meg.⁴²

A megmérettetésre mintegy kilencvenen jelentkeztek Budapestről és vidékről. Az Est című lap szerint mindannyian olyan táncmesterek voltak, akik képesítésüket törvényes úton szereztek, és azóta is ezen a pályán dolgoztak; akik viszont csalással jutottak oklevelükhöz, nem mertek jelentkezni. A vizsgán 18–20 fő megbukott, ami komoly elégedetlenséget váltott ki. Többen úgy vélték, hogy az értékelésben nem a szakmai és pedagógiai szempontok, hanem politikai megfontolások érvényesültek. A táncmesterek attól tartottak, hogy sokan, akik elvesztették engedélyüket, kényszerből zugiskolákban fognak tanítani, ezzel veszélyeztetve a képesített mesterek megélhetését.⁴³

Az oklevelek felülvizsgálata végül egy éven át tartott. A belügyminiszter több alkalommal meghosszabbította a rendelet érvényét, míg 1924 januárjára a folyamat lezárult. Az érvényesnek talált okleveleket belügyminisztériumi záradékkal látták el, a szabálytalanokat pedig bevonták. Azok, akik továbbra is nyilvános tánctanítással kívántak foglalkozni, új képesítő vizsgát voltak kötelesek tenni. A vizsgák 1924 januárjában zajlottak, a sikeres jelöltek új oklevelet kaptak. A belügyminiszter ezt követően elrendelte, hogy 1924 februárjától csak azok folytathatnak nyilvános tánctanítást, akik oklevelüket szabályszerűnek találták, vagy az új képesítővizsgán megfelelték. Az 1918 előtt szerzett okleveleket automatikusan érvényesnek tekintették. Akik a vizsgán nem feleltek meg, vagy igazoltan távol maradtak, 1924 márciusában pótvizsgát tehetek.⁴⁴

A táncmesterképzésre vonatkozó 229.230/1925. B. M. számú körrendelet végül 1925 májusában látott napvilágot.⁴⁵ Az 1906-os szabályozáshoz képest a legjelentősebb változás az volt, hogy a tánciskolákban kötelezővé tették a nemzeti táncok oktatását, valamint elrendelték, hogy a rendőrség a bálokon és műsoros esteken ellenőrizze, nem sérti-e a táncmodor a közízlést és a közérkölcöt.⁴⁶ A rendelkezés bevezetését a tánc népszerűségével és a tánctanítás erkölcsi, illetve nemzeti jelentőségével indokolták.⁴⁷

⁴¹ Névtelen, 1923d

⁴² Névtelen, 1923e; Névtelen, 1923f

⁴³ Névtelen, 1924a

⁴⁴ Névtelen, 1924b

⁴⁵ Névtelen, 1925a

⁴⁶ Szöllősy, 1925.

⁴⁷ Névtelen, 1928.

Összegzés

Az első világháborút követő években gyökeres változások zajlottak a magyar táncéletben és a tánctanári hivatás megítélésében. Az 1906-ban kiadott táncmesterképzési rendelet a háború végére teljesen elavulttá vált: sem a korszak társadalmi, sem a kulturális átalakulásait nem tudta lekövetni. A modern, főként amerikai eredetű táncok – mint a foxtrot, az one step vagy a tangó – gyorsan meghódították a magyar táncparketteket, és rövid időn belül a legtöbb tánciskola kínálatában megjelentek. A tánc népszerűsége soha nem látott mértéket öltött: mind több fiatal kívánta elsajátítani az új táncokat, ami a tánctanári pálya iránti érdeklődést is felerősítette.

A képzés kérdése azonban rendezetlen maradt. A kor két meghatározó tánctanára, Róka Pál és Saphir Imre is felismerte, hogy a szakma jövője a vizsgarendszer és a képzés egységesítésén múlik. Mindez azonban nem csupán szakmai, hanem politikai kérdéssé is vált. Az 1920-as évek elején Magyarországon kibontakozó keresztény-nemzeti politikai fordulat a táncot is a nemzeti identitás szolgálatába kívánta állítani. A központosító törekvések erősödése, valamint az erkölcsrendészet szigorodása a tánctanítás világát is átrendezte: a modern, „idegen” táncok elleni kampányok, a tánciskolák hatósági ellenőrzése és a tanári oklevelek politikai alapú felülvizsgálata mind ezt a folyamatot tükrözték.

A korszak táncmesterei hamar felismerték, hogy amennyiben nem igazodnak az új ideológiai elvárásokhoz, elveszíthetik befolyásukat és megélhetésüket. Ennek megfelelően sokan gyorsan alkalmazkodtak a keresztény-nemzeti retorikához, s igyekeztek a táncot „erkölcsös” és „hazafias” tevékenységként újradefiniálni. E törekvések eredményeként 1921-ben létrejött a Magyar Tánctanítók Országos Szövetsége, amely fokozatosan átvette a szakma irányítását, és együttműködésre törekedett a belügyminisztériummal.

Az 1925-ben kiadott új tánctanári rendelet ennek a folyamatnak a betetőzése volt. A szabályozás a Magyar Tánctanítók Országos Szövetségének érdekeit szolgálta, egyúttal a tánctanítás állami ellenőrzésének megszilárdítását és a „nemzeti táncok” előtérbe helyezését célozta. A tánc ezzel nem pusztán szórakozás, hanem a korszak kulturális és politikai identitásának egyik szimbolikus tere lett.

Irodalomjegyzék

- b.l. (1919): *A táncoló Budapest. Fox-trott, jazz, maxise és egyéb örületek. Esti kurzuson egy tánciskolában.* Pesti Napló, 1919. december 25. 12–13.
- Bolvári-Takács, Gábor (2014): *Táncosok és iskolák. Fejezetek a hazai táncművészképzés 19–20. századi intézménytörténetéből.* Gondolat Kiadó
- Jób, Dániel (1919): *Nirschy-akadémia, Pallay-akadémia, Guttmann, Saphir, Eibenschütz.* Magyarország, március 16. 7.
- Kaposi, Edit (1987): *A magyar társastánc szakirodalom forráskritikai vizsgálata II.* Fuchs, Lívia; Pesovár, Ernő (szerk.): *Tánc tudományi Tanulmányok, 1986–1987.* Budapest, Magyar Táncművészek Szövetsége Tudományos Tagozata. 49–74.
- Névtelen, (1917): *Tánciskola a Turulban.* Somogyvármegye, szeptember 19. 5.
- Névtelen, (1918a): *Tánciskola lesz.* Félegyházi Közlöny, április 7. 3.
- Névtelen, (1918b): *Tánciskola megnyitás!* Pécsi Napló, november 20. 8.;
- Névtelen, (1919a): *Tánciskola.* Pápai Hírlap, február 1. 3.;
- Névtelen, (1919b): *Új táncanfolyam.* Reggeli Hírlap, április 23. 3.
- Névtelen, (1919c): *Tánciskola megnyitás!* Vásárhelyi Reggeli Újság, július 13. 3.
- Névtelen, (1919d): *Értesítés.* Makói Újság, 1919. november 15. 4.
- Névtelen, (1919e): *Otthon.* Színházi Élet, 45. sz. 32.
- Névtelen, (1919f): *Összevesztek a pesti táncmesterek. Küzdelem az elsőbségért – A dá-dá és a hindusztán-tánc – Foxtrott helyett csárdás – A haragos illemtanár.* Virradat, december 21. 4–5.
- Névtelen, (1919g): *Reklámhajhászás a modern táncok körül!* Nemzeti Újság, 1919. december 7. 12.
- Névtelen, (1920a): *Táncmesterek háborúsága.* Az Est, október 30. 4.;
- Névtelen, (1920b): *De facto... Beszélgetés Saphir mesterrel.* Magyarország, október 30. 4.
- Névtelen, (1920c): *Táncmesterek háborúsága.* Az Est, október 30. 4.
- Névtelen, (1920d): *Szent a béke – mondja Saphir mester. Véget ért a tánc tanárok háborúja.* Virradat, október 31. 2.
- Névtelen, (1920e): *A tánc tanárok nemzetközi kongresszusa az erkölcstelen modern táncok ellen.* Az Est, június 6. 4.
- Névtelen, (1920f): *Hadüzenet a Wan stepnek.* Kecskeméti Közlöny, június 22. 3.
- Névtelen, (1920g): *Egyesületek közös értekezlete.* Kecskeméti Közlöny, július 1. 2.
- Névtelen, (1920h): *A miskolci rendörség az erkölcstelen táncok ellen.* Friss Újság, szeptember 24. 4.
- Névtelen, (1920i): *Vidéken betiltják az erkölcstelen idegen táncokat. Szervezkednek a keresztény tánc tanítók – Föl kell támasztani a régi magyar táncok reneszánszát.* Szózat, október 13. 3.
- Névtelen, (1920j): *Veszprémben is tilos a vansztep.* Veszprémi Hírlap, október 14. 2.
- Névtelen, (1920k): *Szülői értekezlet és tiltakozás a modern táncok ellen.* Félegyházi Közlöny, október 24. 3.
- Névtelen, (1920l): *A MOVE a destruktív táncok ellen.* Új-Somogy, december 3. 2.
- Névtelen, (1920m): *Csak tisztességesen!* Bécsi Magyar Újság, november 17. 4.
- Névtelen, (1920n): *Táncmesterek ankétja.* Nemzeti Újság, november 13. 4.
- Névtelen, (1920o): *Csak erkölcösösen.* Népszava, november 18. 5.
- Névtelen, (1921a): *Egyesültek a táncmesterek! Nagy szenzáció Terpsychore berkeiben – Megalakul az egységes szövetség és a táncakadémia.* Magyarország, január 20. 3.

- Névtelen, (1921b): *A Magyar Táncitanítók Országos Szövetsége*. Pesti Hírlap, január 20. 4.
- Névtelen, (1921c): *Táncakadémiát!* Világ, január 20. 5.
- Névtelen, (1921d): *A táncdüh Budapesten*. Az Est, február 24. 3.
- Névtelen, (1921e): *New-dance És Schottisch Schimmy – Az új tánczok bemutatója*. Az Újság, június 5. 5.
- Névtelen, (1921f): *A táncitanítók szövetségének tisztikara lemondott a szervezkedés nehézsége miatt*. Új Nemzedék, november 25. 3.
- Névtelen, (1921g): *Táncvizsga a fővárosnál*. Az Újság, december 11. 7.
- Névtelen, (1921h): *Táncmesterek vizsgálja. Sok a jelölt, de silány az eredmény*. Pesti Napló, december 10. 6.
- Névtelen, (1921i): *Iparosifjak van sztepp-ellenes ligája*. Körösvidék, január 18. 3.
- Névtelen, (1921j): *Tilos wanszteppet táncolni. Az államrendőrkapitányság rendelete*. Nyírvidék, február 9. 2.
- Névtelen, (1922a): *Cegléden betiltották a shimmyt*. Harangszó, március 5. 87.
- Névtelen, (1922b): *Főkapitányi napiparancs az érzéki táncokról. Betiltják a zugtánciskolákat*. Az Est, augusztus 6. 5.
- Névtelen, (1922c): *A belügyminiszter rendelete a tánciskolákról*. Budapesti Hírlap, augusztus 6. 8.
- Névtelen, (1922d): *A belügyminiszter rendelete a tánciskolák ellenőrzéséről*. Nemzeti Újság, augusztus 6. 12.
- Névtelen, (1922e): *A belügyminiszter elrendelte a tánciskolák ellenőrzését*. 8 Órai Újság, augusztus 6. 6.
- Névtelen, (1922f): *A belügyminiszter elrendelte a tánciskolák ellenőrzését*. Kis Újság, augusztus 6. 4.
- Névtelen, (1922g): *Shimmy és one-step 1923. Megnemesítik a modern táncokat*. Bácsmegeyi Napló, szeptember 3. 11.
- Névtelen, (1922h): *Shimmy és one-step 1923. Megnemesítik a modern táncokat*. Az Újság, szeptember 1. 2.
- Névtelen, (1922i): *A táncitanítók és az érzékiség*. Az Újság, szeptember 5. 3.;
- Névtelen, (1922j): *Erkölcös táncbemutató*. Pesti Hírlap, szeptember 15. 3.
- Névtelen, (1922k): *Táncbemutató*. Szózat, szeptember 15. 5.
- Névtelen, (1922l): *Az erotikamentes tánc bemutatója*. Világ, szeptember 15. 5.
- Névtelen, (1922m): *Egyöntetű táncitanítás az országban*. Dunántúl, szeptember 17. 3.
- Névtelen, (1922n): *Táncitanítók sérelme*. Egyetértés, október 18. 4.
- Névtelen, (1922o): *Táncitanítók sérelme*. Pécsi Lapok, október 29. 3.
- Névtelen, (1922p): *A tánc tanítók okleveleit felülvizsgálják*. Pécsi Lapok, december 21. 2.
- Névtelen, (1922q): *Felülvizsgálják a táncitanári okleveleket*. Dunántúl, december 22. 2.
- Névtelen, (1922r): *A táncitanítók okleveleit felülvizsgálják*. Egyetértés, december 24. 6.
- Névtelen, (1923a): *Revideálják a táncmesteri okleveleket. Hamis oklevelek vannak forgalomban. A táncmesterek viharos közgyűlése*. Az Újság, február 16. 2.
- Névtelen, (1923b): *A nyilvános táncitanításra jogosító oklevelek felülvizsgálása*. Pest-Pilis-Solt-Kiskun Vármegye Hivatalos Lapja, 1. sz. 2.
- Névtelen, (1923c): *Revideálják a táncmesteri okleveleket. Hamis oklevelek vannak forgalomban. A táncmesterek viharos közgyűlése*. Az Újság, február 16. 2.
- Névtelen, (1923d): *A nyilvános táncitanításra jogosított oklevelek revíziója tárgyában 220.183 – 1922. B. M. sz. körrendelet módosítása*. Pest-Pilis-Solt-Kiskun Vármegye Hivatalos Lapja, 20. sz. 289.

- Névtelen, (1923e): *Zilaby-Kiss Jenő felülvizsgálja a táncmesteri okleveleket*. Az Újság, szeptember 19. 4.
- Névtelen, (1923f): *Táncmesterek aggályai az oklevél-revizíó miatt*. 8 Órai Újság, szeptember 21. 6.
- Névtelen, (1924a): „*Tanuljon illetet, kisasszony ...*” Az Est, január 12. 6.
- Névtelen, (1924b): *A m. kir. belügyminiszternek 3.668/1924. B. M. számú körrendelete. A felülvizsgálatra kötelezett oklevéllel rendelkező táncmesterek nyilvános táncitanítási engedélye*. Belügyi Közlöny, 1924/4. 73–74.
- Névtelen, (1925a): *Belügyminiszteri rendelet a táncról*. Budapesti Hírlap, 1925. május 31. 10.
- Névtelen, (1928): *A m. kir. Kormány 1923–1925. évi működéséről és az ország közállapotairól szóló jelentés és statisztikai évkönyv*. Budapest, 1928. 44.
- Rendeleték Tára, (1897): *A m. kir. belügyminister 1897. évi 50.743/1896. számú körrendelete valamennyi törvényhatósághoz, a nyilvános táncitanítás szabályozása tárgyában*. Rendeleték tára, 393–395.
- Rendeleték Tára, (1906): *A m. kir. belügyminister 1906. évi 25.797. számú körrendelete valamennyi törvényhatósághoz, a nyilvános táncitanítás szabályozásáról*. Rendeleték tára, 615–619.
- Simon, László (1988): *Adalékok a magyar táncmesterképzés történetéhez a kezdetektől 1932-ig*. Péter, Márta (szerk.): *Táncművészeti dokumentumok 1988*. Budapest, Magyar Táncművészek Szövetsége Tudományos Tagozata. 93–100.
- sz. o. (1920): *A budapesti táncgyesületek harca*. Színházi Élet, 5. sz. 23.
- Szöllőssy, Alfréd (1925): *A nyilvános táncitanítás szabályozása*. Magyar Közigazgatás, 23. sz. 2–3.
- Vámos, Eszter (2021): *Szórakozás és reprezentáció. A pécsi városi elit táncmulatságai és báljai a két háború között*. Sic Itur ad Astra, 75. sz. 153–178.
- Zeidler, Miklós (2009): *A revíziós gondolat*. Pozsony, Kalligram.

Függelék

Korabeli kiadványok, közlönyök:

- *A m. kir. Kormány 1923–1925. évi működéséről és az ország közállapotairól szóló jelentés és statisztikai évkönyv.* Budapest, 1928.
- *Belügyi Közlöny,* 1924
- *Magyar Közigazgatás,* 1925
- *Pest-Pilis-Solt-Kiskun Vármegye Hivatalos Lapja,* 1923
- *Rendeletek tára,* 1896–1906

Sajtó:

- *8 Órai Újság,* 1922–1923
- *Az Est,* 1920–1924
- *Az Újság,* 1921–1923
- *Bácsmezei Napló,* 1923
- *Bécsi Magyar Újság,* 1920
- *Budapesti Hírlap,* 1922–1925
- *Dunántúl,* 1922
- *Egyetértés,* 1922
- *Félegyházi Közlöny,* 1918–1920
- *Friss Újság,* 1920
- *Harangszó,* 1922
- *Kecskeméti Közlöny,* 1920
- *Kis Újság,* 1922
- *Körösvidék,* 1921
- *Makói Újság,* 1919
- *Magyarország,* 1919–1921
- *Nemzeti Újság,* 1919–1920
- *Népszava,* 1920
- *Nyírvidék,* 1921
- *Pápai Hírlap,* 1919
- *Pécsi Lapok,* 1922
- *Pécsi Napló,* 1918–1921
- *Pesti Hírlap,* 1921–1922
- *Pesti Napló,* 1919–1921
- *Reggeli Hírlap,* 1919
- *Somogyvármegye,* 1917
- *Színházi Élet,* 1919–1920
- *Szózat,* 1920–1922
- *Új Nemzedék,* 1921
- *Új-Somogy,* 1920
- *Vásárhelyi Reggeli Újság,* 1919
- *Veszprémi Hírlap,* 1920
- *Világ,* 1921–1922
- *Virradat,* 1919–1920